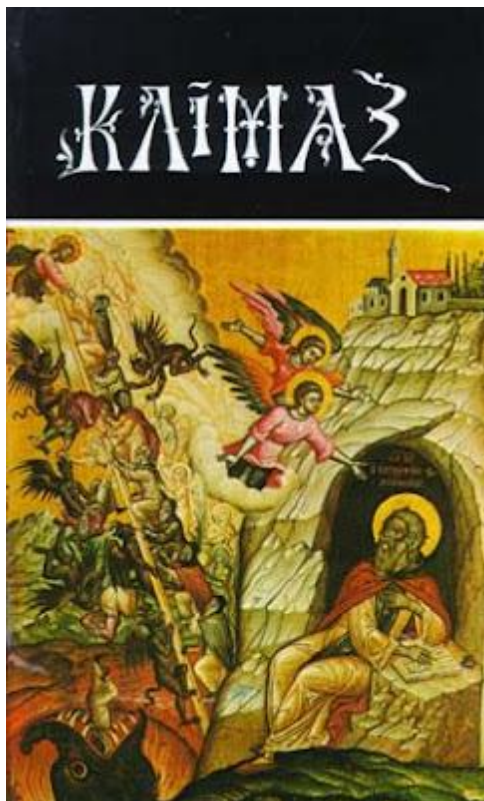

imverias.blogspot.com

Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου:Περί διακρίσεως λογισμών και παθών και αρετών.

36–46 Minuten

"Κλίμαξ"

ΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Περί διακρίσεως

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

(Περί διακρίσεως λογισμών και παθών και αρετών)

1. Διάκρισις, στους μέν αρχαρίους είναι η ορθή επίγνωσις του εαυτού των. Στους μεσαίους είναι η νοερά αίσθησις η οποία διακρίνει αλάνθαστα το πραγματικό αγαθό από το φυσικό αγαθό και από το αντίθετό του κακό. Στους δε τελείους είναι η γνώσις πού έχουν από θεϊκή έλλαμψι και η οποία έχει την δύναμι να φωτίζη πλήρως με την λάμψι της και όσα σκοτεινά υπάρχουν μέσα στους άλλους.

Έ, ομιλώντας κατά τρόπο γενικό, τούτο αναγνωρίζεται ως διάκρισις και τούτο είναι: η αλάνθαστη γνώσις και αντίληψις του θείου θελήματος σε κάθε καιρό και τόπο και περίπτωσι, η οποία συνήθως υπάρχει στους καθαρούς κατά την καρδιά και το σώμα και το στόμα. Διάκρισις σημαίνει συνείδησις αμόλυντη και καθαρότης των αισθήσεων.

2. Εκείνος πού με την βοήθεια του Θεού ενίκησε τους τρεις, αυτός ενίκησε συγχρόνως και τους άλλους πέντε[1]. Όποιος όμως αδιαφόρησε για

τους πρώτους, ούτε από τους δεύτερους θα νικήση κανέναν.

3. Κανείς ας μη περιπέση εξ αιτίας της αγνοίας του σε απιστία, όταν ακούση ή ιδή υπερφυσικά σημεία μέσα στον χώρο της μοναχικής ζωής. Διότι όπου εγκατασταθή ο Θεός που είναι υπέρ την φύσιν εκεί παρατηρούνται πράγματα υπερφυσικά.

4. Κάθε πόλεμος των δαιμόνων εναντίον μας οφείλεται γενικώς στις τρεις επόμενες αιτίες: ή στην αμέλεια ή στην υπερηφάνεια ή στον φθόνο των δαιμόνων. Ο πρώτος είναι ελεεινός, ο δεύτερος πανάθλιος και ο τρίτος μακάριος.

5. Μετά τον Θεόν ας έχωμε σε κάθε ενέργειά μας ως άγρυπνο φρουρό και ως γνώμονα ασφαλή την συνείδησί μας. Έτσι αντιλαμβανόμενοι από πού φυσά ο άνεμος θα ανοίγωμε προς τα εκεί τα ιστία του πλοίου μας.

6. Σε όλες τις κατά Θεόν προσπάθειές μας τρεις λάκκους μας σκάπτουν υπούλως οι δαίμονες. Κατ'αρχήν αγωνίζονται να μην κατορθωθή το αγαθό. Έπειτα, αφού νικηθούν στο πρώτο σημείο, αγωνίζονται ώστε το αγαθό που

κατωρθώθηκε να μην είναι καθ' όλα θεάρεστο.

Όταν δε και σ' αυτόν τον στόχο αποτύχουν οι κλέπτες, τότε πλησιάζουν αθόρυβα στην ψυχή μας και μας μακαρίζουν ότι σε όλα πολιτευόμεθα όπως θέλει ο Θεός. Αντίπαλος του πρώτου πολέμου είναι η συστηματική μέριμνα του θανάτου, του δευτέρου η υποταγή και η εξουδένωσις, και του τρίτου η έντονη και συνεχής αυτομεμψία.

7. «Τούτο κόπος εστίν ενώπιον ημών, έως ου εισέλθη είς το αγιαστήριον ημών» (Ψαλμ. οβ' 16-17) το πύρ του Θεού. Τότε πλέον δεν έχουμε να φοβηθούμε τις προλήψεις, διότι «ο Θεός ημών πύρ καταναλίσκον» (Δευτ. δ' 24) κάθε σαρκική πύρωσι και κίνησι, κάθε πρόληψι και πώρωσι και σκοτισμό, είτε αυτά είναι εσωτερικά είτε εξωτερικά, είτε αισθητά είτε νοητά.

Οι δαίμονες όμως μας προξενούν τα εντελώς αντίθετα. Όταν κυριαρχήσουν στην ψυχή μας και μας σκοτίσουν τον νου, δεν υπάρχει πλέον σ' εμάς τους αθλίους ούτε νήψις ούτε διάκρισις ούτε αυτογνωσία ούτε εντροπή, «αλλ' αναλγησία και αναισθησία και αδιακρισία και αβλεψία».

8. Τα γνωρίζουν αυτά πάρα πολύ καλά όσοι
ανένηψαν από την πορνεία και όσοι
συνεστάλησαν από την παρρησία και όσοι
συνήλθαν από την αναισχυντία. Όλοι αυτοί μετά
την ανάνηψι και μετά την διάλυσι της πυρώσεως
ή καλύτερα της πηρώσεως (= τυφλώσεως) του
νου, όσα προηγουμένως έλεγαν και έπρατταν
τυφλωμένοι, μόλις τα σκέπτονται εντρέπονται, θα
ελέγαμα, και τον ίδιο τον εαυτό τους ακόμη.

9. Αν δεν σουρουπώση και δεν σκοτεινιάση
πρώτα η ημέρα, δηλαδή η φωτεινή ψυχή, «ού μη
οι κλέπται κλέψωσι και θύσωσι και απολέσωσι»
(πρβλ. Ιωάν. ι´ 10). Κλοπή σημαίνει απώλεια της
περιουσίας. Κλοπή σημαίνει το να εργάζεσαι σαν
καλό εκείνο που δεν είναι καλό. Κλοπή σημαίνει
ασυναίσθητη αιχμαλωσία της ψυχής. Θυσία της
ψυχής σημαίνει το να θανατώνεται ο λογικός νους
από πτώσι σε παράνομες πράξεις. Και απώλεια
σημαίνει απελπισία μετά την διάπραξι της
παρανομίας.

10. Κανείς ας μη προβάλλη αδυναμία στην
εκτέλεσι των εντολών του Ευαγγελίου, διότι
υπήρξαν ψυχές που έπραξαν και παραπάνω από
αυτές. Ασφαλώς θα σε πείση περί αυτού εκείνος

πού αγάπησε τον πλησίον παραπάνω από τον εαυτόν του και θυσίασε προς χάριν του και την ζωή του ακόμη, παρ' όλον ότι δεν έλαβε τέτοια προσταγή από τον Κύριον[2].

11. Οι εμπαθείς που νοιώθουν ταπεινωμένοι ας αναθαρρήσουν. Διότι και αν ακόμη πέσουν σε όλους τους λάκκους, και αν συλληφθούν σε όλες τις παγίδες, και αν δοκιμάσουν όλες τις ασθένειες, όμως μετά την θεραπεία γίνονται στους άλλους «ιατροί και φωστήρες και λύχνοι και κυβερνήται». Δηλαδή από την ιδική τους πείρα θα είναι είς θέσιν να διδάξουν τον τρόπο με τον οποίο θεραπεύεται κάθε ασθένεια και να προλαμβάνουν όσους κινδυνεύουν να πέσουν.

12. Όσοι τυραννούνται από παλαιές προλήψεις και μπορούν, έστω με τον λόγο μόνο, να διδάσκουν, ας διδάσκουν· αλλά ας μη αναλάβουν όμως και ευθύνη ψυχών. Ίσως διδάσκοντας να εντραπούν από τα ίδια τους τα λόγια και αρχίσουν και αυτοί να διορθώνονται. Θα συμβή τότε σ' αυτούς ό,τι είδα σε μερικούς πού έπεσαν στον βόρβορο: Καθώς ήταν καταλασπωμένοι διηγούντο στους διαβάτες πώς έπεσαν, και συνιστούσαν σ' αυτούς να μην ακολουθήσουν

τον ίδιο δρόμο, για να σωθούν.

Επειδή δε με τον τρόπο αυτόν έσωζαν τους άλλους, γι' αυτό και ο παντοδύναμος Θεός τους απήλλαξε από την λάσπη. Εάν όμως οι εμπαθείς ρίχνονται με τη θέλησί τους στις ηδονές, ας διδάσκουν καλύτερα με την σιωπή τους. (Θα διδάσκουν δηλαδή ότι συναισθάνονται την αναξιότητά τους για διδασκαλία), αφού η Γραφή αναφέρει: «ὡν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν» (Πράξ, α' 1). (Πρώτα «ποιεῖν» και έπειτα «διδάσκειν»).

13. Επικίνδυνο πράγματι, ω ταπεινοί μοναχοί, πολύ επικίνδυνο πέλαγος διαπλέομε! Πέλαγος γεμάτο ανέμους και σκοπέλους και δίνες και υφάλους και θηρία και πειρατάς και ανεμοστροβίλους και άγρια κύματα!

Και σκόπελο μέν για την ψυχή θα εννοήσωμε τον άγριο και αιφνίδιο θυμό. Δίνη, την απελπισία πού περικυκλώνει τον νου και τον τραβά στον βυθό της απογνώσεως. Ύφαλο, την άγνοια πού θεωρεί το κακό ως καλό. Θηρίο, τούτο το βαρύ και άγριο σώμα. Πειρατάς, τους τόσο φοβερούς δαίμονας που υπηρετούν την κenoδοξία, οι οποία μας

αρπάζουν το φορτίο των αρετών και τους κόπους μας. Κύμα, την κοιλία η οποία φουσκώνει και εξογκούται και με την ορμή της μας ρίχνει στο στόμα του θηρίου. Ανεμοστρόβιλο δε την υπερηφάνεια, η οποία εδιώχθηκε και έπεσε από τον ουρανό και πού μας ανεβάζει υψηλά και έν συνεχεία μας κατεβάζει ως την άβυσσο.

14. Όλοι όσοι σπουδάζουν, γνωρίζουν ποια μαθήματα είναι των αρχαρίων, ποια των μεσαίων και ποια των διδασκάλων. Ας προσέξωμε καλά, μήπως, ενώ σπουδάζομε χρόνια, περνούμε ακόμη τον καιρό μας με τις ασχολίες και τα μαθήματα των αρχαρίων. Τι πιο μεγάλη εντροπή! Να βλέπης έναν ηλικιωμένο γέροντα να πηγαίνει στο δημοτικό σχολείο!

Να μία αρίστη πνευματική αλφάβητος για όλους (τους αρχαρίους):

Υπακοή

Νηστεία

Σάκκος

Σποδός

Δάκρυα

Εξομολόγησις

Σιωπή

Ταπείνωσις

Αγρυπνία

Ανδρεία

Ψύχος

Κόπος

Ταλαιπωρία

Εξουδένωσις

Συντριβή

Αμνησικακία

Συναδελφία

Ηπιότης

Πίστις απλή και απερίεργος

Αμεριμνία κόσμου

Μίσος άμισων γονέων

Απροσπάθεια

Απλότης σύν ακακία

Εκούσιος ευτέλεια

Να μία καλή σειρά και απαρίθμησις αρετών για

τους μεσαίους:

Ακενοδοξία

Αοργησία

Ευελπιστία

Ησυχία

Διάκρισις

Κρίσεως μνήμη παγία

Ευσπλαγχνία

Φιλοξενία

Νουθεσία σύμμετρος

Προσευχή απαθής

Αφιλαργυρία

Να (και μία αλφάβητος που αποτελεί) τον όρο και τον λόγο και τον νόμο των ψυχών και των σωμάτων πού με ευσέβεια φθάνουν στην τελειότητα, ενώ ευρίσκονται «εν σαρκί»:

Αναιχμαλώτιστος καρδία

Τετελειωμένη αγάπη

Ταπεινοφροσύνης πηγή

Νοός εκδημία

Χριστού ενδημία

Φωτός και προσευχής ασυλία

Ελλάμψεως Θεού περιουσία

Πόθος θανάτου

Μίσος ζωής

Φυγή σώματος

Κόσμου πρέσβυς

Θεού βιαστής

Αγγέλων συλλειτουργός

Γνώσεως άβυσσος

Μυστηρίων οίκος

Αρρήτων φύλαξ

Ανθρώπων σωτήρ

Δαιμόνων Θεός

Παθών Κύριος

Δεσπότης σώματος

Φύσεως επίτροπος

Αμαρτίας ξένος

Απαθείας οίκος

Μιμητής Δεσπότου εκ βοηθείας Δεσπότου.

15. Δεν είναι ολίγη η νήπις πού μας χρειάζεται, όταν ασθενή το σώμα. Διότι καθώς οι δαίμονες μας βλέπουν ξαπλωμένους και ανικάνους από την εξάντλησι να χρησιμοποιήσωμε ασκητικά όπλα εναντίον τους, αρχίζουν να μας πολεμούν σκληρά. Τους μέν κοσμικούς τους πειράζει ο δαίμων του θυμού και μερικές φορές και της βλασφημίας. Τους δε εκτός του κόσμου μοναχούς ο δαίμων της γαστριμαργίας και της πορνείας, εάν υπάρχει υλική ευπορία. Και εκείνους τους μοναχούς πού ζουν σε τόπους ασκητικούς και χωρίς καμμία παράκλησι, ο τυραννικός δαίμων της ακηδίας και της αχαριστίας.

16. Παρατήρησα τον λύκο της πορνείας να προσθέτη πόνους στον ασθενή, και μέσα σ' αυτούς τους πόνους να του προκαλή σαρκικές κινήσεις και ρεύσεις. Και ήταν το πράγμα καταπληκτικό: να βλέπης την σάρκα γεμάτη σφρίγος και μανία την ώρα των φρικτών πόνων! Αντιθέτως έστρεψα σε άλλους ασθενείς και τους είδα να δέχωνται επάνω στα κρεβάτια τους την ενέργεια της θείας χάριτος και την παρηγορία της κατανύξεως, και να αποκρούουν έτσι με την παράκλησι αυτή τους πόνους, και να μη θέλουν

ποτέ να απαλλαγούν από την ασθένεια. Και στρεφόμενος είδα άλλους να ταλαιπωρούνται πάλι από ασθένεια και με αυτήν σαν με κάποιο επιτίμιο να απαλλάσσονται από κάποιο πάθος της ψυχής των· και εδόξασα Εκείνον πού με την πηλό εκαθάρισε την πηλό, (δηλαδή με την ασθένεια της πήλινης σάρκας εκαθάρισε την αμαρτία της).

17. Ο νους ο νοερός οπωσδήποτε διαθέτει και νοερά αίσθησι. Αυτήν την αίσθησι πού και υπάρχει μέσα μας και δεν υπάρχει, ας την αναζητούμε συνεχώς[3]. Διότι όταν φανερωθή εκείνη, οι εξωτερικές αισθήσεις θα παύσουν μόνες τους να ενεργούν τα ιδικά τους. Αυτό ακριβώς έχοντας υπ' όψιν του ένας σοφός είπε: «Και θείαν αίσθησιν ευρήσεις».

18. Η μοναχική ζωή ας συντονίζεται πάντοτε από την καρδιακή αίσθησι και στα έργα και στα λόγια και στις σκέψεις και στις κινήσεις. Διαφορετικά δεν είναι μοναχική και μάλιστα αγγελική ζωή.

19. Άλλο πράγμα είναι η πρόνοια του Θεού και άλλο η βοήθειά Του και άλλο η προστασία Του και άλλο το έλεός Του και άλλο η παράκλησίς Του. Το

μέν πρώτο εκτείνεται σε όλη την κτίσι, το δεύτερο μόνο στους πιστούς, το τρίτο στους πιστούς, στους πραγματικά πιστούς, το τέταρτο σε όσους Τον υπηρετούν, το δε τελευταίο σε όσους Τον αγαπούν.

20. Μερικές φορές το φάρμακο του ενός είναι δηλητήριο για τον άλλο. Μερικές δε φορές το ίδιο παρασκεύασμα στον ίδιο άνθρωπο, αν προσφέρεται στον καιρό του είναι φάρμακο, και αν όχι, δηλητήριο.

21. Είδα έναν ανόητο ιατρό να εξουθενώνει κάποιον συντετριμμένο ασθενή και να μη του προξενή τίποτε άλλο παρά την απελπισία. Και είδα άλλον συνετό να χειρουργή με τις εξουθενώσεις κάποια υπερήφανη καρδιά και να αδειάζη όλη την δυσωδία της. Είδα έναν ασθενή, ο οποίος προκειμένου να καθαρισθή από κάποιο σαρκικό μολυσμό ήπια το φάρμακο της υπακοής και εθεραπεύθη και εκινείτο και εβάδιζε και δεν ενύσταζε. Και είδα τον ίδιο άρρωστο να ασθενή κάποτε κατά τον ψυχικό οφθαλμό, και (να χρησιμοποιή διαφορετικό φάρμακο για την θεραπεία του), να καταφεύγη δηλαδή στην ησυχία και στην σιωπή. «Ο έχων ώτα ακούειν,

ακουέτω» (Λουκ. ιδ' 35).

22. Μερικοί, δεν γνωρίζω πώς -ούτε άλλωστε συνηθίζω να εξετάζω υπερήφανα του Θεού τα δώρα- εκ φύσεως έχουν κλίσι προς την εγκράτεια ή την ησυχαστική ζωή ή την αγνότητα ή το απαρρησίαστον ή την πραότητα ή την κατάνυξι. Και υπάρχουν άλλοι που έχουν σ'αυτές τις αρετές αντίπαλο την ίδια την φύσι τους, και αναγκάζονται να εκβιάζουν όσο μπορούν τον ίδιο τον εαυτό τους. Αυτούς, αν και κάποτε νικούνται, τους εκτιμώ περισσότερο από τους πρώτους, διότι είναι βιασταί της φύσεώς των.

Μη καυχάσαι, άνθρωπε, για πλούτο που απέκτησες άκοπα. Διότι ο δωρεοδότης Θεός, γνωρίζοντας από πρίν την μεγάλη βλάβη και την ασθένεια και την καταστροφή πού σε ανέμεναν, σου εχάρισε τα άμισθα αυτά προτερήματα για να κατορθώση κάπως να σε σώση. Αλλά και η παιδαγωγία και η αναστροφή και οι ασχολίες που είχαμε από την νηπιακή ηλικία και εξής, παίζουν τον ρόλο τους στην αρετή και στην μοναχική ζωή, και αναλόγως ή μας βοηθούν ή μας δυσκολεύουν.

23. Φώς των μοναχών είναι οι Άγγελοι και φώς όλων των ανθρώπων η ζωή των μοναχών.

Γι' αυτό ας προσπαθούν οι μοναχοί, ώστε σε όλα και σε όλους να δίδουν το καλό παράδειγμα «μηδεμίαν εν μηδενί διδόντες προσκοπήν» (Β' Κορινθ. ζ' 3) είτε με τα έργα τους είτε με τα λόγια τους. Διότι «εί το φώς σκότος γένηται, το σκότος», δηλαδή όσοι ζούν στον κόσμο, «πόσον άρα σκοτισθήσονται»; (Ματθ. ζ' 23).

24. Αν ίσως και πείθεστε σ' έμένα, όσοι θέλετε, σας συνιστώ ως καλό να μη κάνωμε πολυποίκιλο τον εαυτό μας και να μη τεμαχίζωμε την αθλία ψυχή μας, ώστε να πολεμά με χίλιες χιλιάδες και μύριες μυριάδες εχθρούς. Διότι δεν θα κατορθώσωμε ποτέ να γνωρίσωμε ή να ανακαλύψωμε όλες τις πανουργίες τους. Με την βοήθεια της Αγίας Τριάδος διά των τριών ας εξοπλισθούμε εναντίον των τριών[4]. Διαφορετικά θα προξενήσωμε πολλούς κόπους στον εαυτό μας.

25. Πραγματικά! Εάν έλθη κοντά και σ' εμάς «ο μεταστρέφων την θάλασσαν είς ξηράν» (Ψαλμ. ξε' 6), θα την διαβή οπωσδήποτε χωρίς τρικυμία και ο ιδικός μας Ισραήλ, δηλαδή ο νους πού

βλέπει τον Θεόν[5], και θα ιδή τους Αιγυπτίους να πνίγωνται μέσα στα ύδατα των δακρύων.

Όταν όμως Εκείνος δεν κατοική μέσα μας, τότε «ήχους κυμάτων αυτής», δηλαδή της σαρκός, «τις υποστήσεται»; (Ψαλμ. ξδ' 8). Εάν αναστηθή μέσα μας ο Θεός με την πράξι, «διασκορπισθήσονται οι εχθροί αυτού». Και εάν Τον πλησιάσωμε με την θεωρία, θα φύγουν «οι μισούντες αυτόν και ημάς, από προσώπου αυτού και ημών» (πρβλ. Ψαλμ. ξζ' 2).

26. Ας προσπαθήσωμε να μάθωμε τα θεία με ιδρώτες μάλλον παρά με ξηρά λόγια. Διότι στην ώρα του θανάτου θα χρειασθή να δείξωμε όχι λόγια, αλλά έργα.

27. Εκείνοι που άκουσαν ότι υπάρχει κάπου κρυμμένος θησαυρός, τον αναζητούν. Και επειδή εμόχθησαν πολύ στην αναζήτησί του, διαφυλάττουν με αγωνία το εύρημα. Ενώ εκείνοι πού επλούτησαν άκοπα, σκορπίζουν με ευκολία τα πλούτη τους.

28. Είναι δύσκολο να νικήση κάποιος τις προλήψεις. Εκείνοι δε που συνεχώς τις επαυξάνουν, ή απελπίσθηκαν από τον εαυτό

τους ή δεν ωφελήθηκαν καθόλου από την αποταγή. Αλλά γνωρίζω ότι «πάντα δύναται ο Θεός· αδυνατεί δε αυτώ ουδέν» (Ιώβ μβ' 2).

29. Μου έθεσαν μερικοί κάποιο πολύ δύσκολο θεωρητικό πρόβλημα, ανώτερο από τις δυνάμεις εκείνων που εύρισκονται στα ιδικά μου μέτρα, και το οποίο δεν περιείχετο σε κανένα από τα βιβλία που ήλθαν στα χέρια μου. Μου έλεγαν δηλαδή: «Ποια είναι τα ιδιαίτερα τέκνα καθενός εκ των οκτώ πονηρών λογισμών; Και ποιος από τους τρεις πρώτους είναι γεννήτωρ των υπολοίπων πέντε»; Εγώ τότε προβάλλοντας στην απορία αξιέπαινη άγνοια, έμαθα από τους οσιωτάτους άνδρας τα εξής:

Μητέρα της πορνείας είναι η γαστριμαργία, της ακηδίας η κενοδοξία.

Η λύπη είναι τέκνο και των τριών καθώς και η οργή.

Μητέρα της υπερηφανείας είναι πάλι η κενοδοξία.

Εγώ τότε λαμβάνοντας τον λόγο έλεγα προς τους αιμνήστους εκείνους: «Σας ικετεύω να μου μάθετε έν συνεχεία και των οκτώ πονηρών λογισμών τα τέκνα, και συγκεκριμένα από πού

γεννάται το καθένα».

Και με edίδασκαν με πολλή καλωσύνη οι απαθείς εκείνοι, λέγοντάς μου ότι δεν ευρίσκεται τάξις και σύνεσις στους ασυνέτους, αλλά μάλλον αταξία και ακαταστασία. Με έπειθαν δε οι μακάριοι με πειστικά παραδείγματα, φέροντας πάρα πολλά αποδεικτικά επιχειρήματα, έκ των οποίων μερικά τα συμπεριλαμβάνομε στον παρόντα λόγο, ώστε από αυτά να διαφωτισθούμε και για τα υπόλοιπα.

Επί παραδείγματι:

Ο άκαιρος γέλως άλλοτε γεννάται από την πορνεία, άλλοτε από την κενοδοξία -όταν κανείς καυχάται μέσα του άτακτα-, και άλλοτε από την τρυφή.

Ο πολύς ύπνος άλλοτε γεννάται από την τρυφή, άλλοτε και από την νηστεία -όταν οι νηστεύοντες υπερηφανεύωνται-, άλλοτε από την ακηδία και άλλοτε από φυσική ανάγκη.

Η πολυλογία άλλοτε γεννάται από την γαστριμαργία και άλλοτε από την κενοδοξία.

Η ακηδία άλλοτε γεννάται από την τρυφή και άλλοτε από την αφοβία του Θεού.

Η βλασφημία είναι ως επί το πλείστον γέννημα της υπερηφανείας. Πολλές φορές όμως και της εσωτερικής κατακρίσεως ή και του ακαίρου φθόνου των δαιμόνων. Η σκληροκαρδία προέρχεται ενίοτε από τον χορτασμό, συχνότερα όμως από την αναισθησία και την προσπάθεια.

Η προσπάθεια πάλι προέρχεται από την πορνεία ή την φιλαργυρία ή την κενοδοξία και από άλλα πολλά.

Η πονηρία πάλι από την οίησι και την οργή.

Η υποκρισία από την αυταρέσκεια και την ιδιορρυθμία.

Τα δε αντίθετά τους, από τους αντιθέτους γονείς.

Και για να μην πολυλογώ -διότι δεν θα μου επαρκέσει ο χρόνος, αν θελήσω να εξετάσω το καθένα χωριστά-, όλων αυτών των παθών κατά κύριον λόγον είναι φονεύτρια η ταπείνωσις. Όσοι την απέκτησαν τα ενίκησαν όλα.

30. Γεννήτρια όλων των κακών είναι η ηδονή και η πονηρία. Όποιος τις έχει μέσα του δεν πρόκειται να ιδή τον Κύριον. Καθόλου δεν θα μας ωφελήσει η αποχή από την πρώτη, εάν δεν απομακρύνουμε και την δευτέρα.

31. Ας παίρνουμε παράδειγμα φόβου Θεού από τον φόβο προς τους άρχοντας και τα θηρία. Και για την αγάπη προς τον Θεόν ας σου γίνη υπόδειγμα ο σαρκικός έρωτας. Δεν μας εμποδίζει δε τίποτε να παίρνουμε υποδείγματα για τις αρετές από τα αντίθετά τους.

32. Επονήρευσε άσχημα η παρούσα γενεά και κυριεύθηκε εξ ολοκλήρου από την οίησι και την υποκρισία. Ίσως να παρουσιάζη σωματικούς κόπους σαν εκείνους των αρχαίων Πατέρων, αλλά δεν αξιώνεται να λάβη και τα χαρίσματα εκείνων· αν και, νομίζω, ποτέ άλλοτε όσο σήμερα η ανθρωπίνη φύσις δεν είχε ανάγκη από χαρίσματα. Δικαίως όμως το επάθαμε αυτό, γιατί ο Θεός δεν εμφανίζεται στους κόπους, αλλά στην απλότητα και στην ταπείνωσι. Αν και η δύναμις του Κυρίου «τελειούται» στην ασθένεια και στην κακοπάθεια (Β΄ Κορ. ιβ΄ 9), δεν περιφρονεί όμως ο Κύριος τον εργάτη της ταπεινοφροσύνης.

33. Όταν ιδούμε κάποιον από τους αθλητάς του Χριστού να πάσχη σωματικώς, ας μη προσπαθήσωμε με πονηρή διάθεσι να εξακριβώσωμε το κρίμα και την αιτία της ασθενείας του. Είναι καλύτερο να τον δεχθούμε

με απλή και απονήρευτη αγάπη και να τον
θεραπεύσωμε σαν μέλος του σώματός μας και
σαν συστρατιώτη μας πού πληγώθηκε στον
πόλεμο.

34. Άλλες ασθένειες έρχονται για να καθαρίσουν
τα πταίσματά μας, και άλλες για να ταπεινώσουν
το φρόνημά μας. Ο αγαθός και πανάγαθος
Δεσπότης και Κύριός μας, όταν πολλές φορές
βλέπη μερικούς πολύ οκνηρούς στην άσκησι,
τότε με την ασθένεια, ωσάν με πιο άκοπη άσκησι,
ταπεινώνει την σάρκα τους. Κάποτε μάλιστα με
αυτόν τον τρόπο καθαρίζει και την ψυχή από τους
πονηρούς λογισμούς και από τα πάθη.

35. Όλα όσα μας συμβαίνουν, είτε ορατά είναι
αυτά είτε αόρατα, μπορούμε να τα δεχθούμε και
με καλό τρόπο και με εμπαθή και με μεσαίο.

Είδα τρεις αδελφούς πού έπαθαν κάποιο
ατύχημα· ο πρώτος αγανάκτησε, ο δεύτερος δεν
ελυπήθηκε και ο τρίτος αισθάνθηκε πολλή χαρά.

36. Είδα γεωργούς πού έσπερναν τον ίδιο
σπόρο, για να εξοφλήση τα χρέη του. Ο άλλος,
για να αποκτήση πλούτο. Ο άλλος, για να
προσφέρει δώρα στον Δεσπότη Χριστό. Ο άλλος,

για να θηρεύη έπαινο από τους διαβάτες πού θα έβλεπαν την καλλιέργειά του. Ο άλλος, για να προξενήση θλίψη στον εχθρό του, κάνοντάς τον να ζηλεύη. Και ο άλλος, για να μην ονειδίζεται από τους ανθρώπους ως αργός. Οι προηγούμενοι αυτοί γεωργοί ονομάζονται: νηστεία, αγρυπνία, ελεημοσύνη, διακονία κλπ.

Τους δε σκοπούς κάθε ενεργείας ας προθυμοποιηθούν να τους εξακριβώσουν μόνοι τους οι αδελφοί με την βοήθεια του Κυρίου.

37. Μερικές φορές, καθώς αντλούσαμε νερό από τις πηγές, αντλήσαμε μαζί με αυτό, χωρίς να το καταλάβωμε, και έναν βάτραχο. Παρόμοια πολλές φορές, καθώς καλλιεργούμε τις αρετές, υπηρετούμε και τις κακίες πού χωρίς να φαίνωνται είναι συμπεπλεγμένες μαζί τους.

Επί παραδείγματι: Με την φιλοξενία συμπλέκεται η γαστριμαργία, με την αγάπη η πορνεία, με την διάκρισι η δεινότης[6], με την φρόνησι η πονηρία, με την πραότητα η υποουλότης και η νωθρότης και η οκνηρία και η αντιλογία και η ιδιορρυθμία και η ανυπακοή. Με την σιωπή η διδασκαλική υπεροψία, με την χαρά η οίησις, με την ελπίδα η

οκνηρία, με την αγάπη πάλι η κατάκρισις, με την ησυχία η ακηδία και η οκνηρία, με την αγνότητα η πικρή συμπεριφορά, με την ταπεινοφροσύνη η παρρησία.

Σε όλα δε αυτά ακολουθεί ωσάν κοινό κολλύριο, ή μάλλον δηλητήριο, η κενοδοξία.

38. Ας μη λυπούμεθα, όταν επί πολλά έτη ζητούμε κάτι από τον Κύριον, και δεν μας εισακούη. Ο Κύριος βέβαια θα ήθελε να γίνουν όλοι οι άνθρωποι μέσα σε μία στιγμή απαθείς, [αλλά σαν προγνώστης γνωρίζει ότι δεν είναι συμφέρον τους]. Όλοι όσοι προσεύχονται και δεν εισακούονται από τον Θεόν τα αιτήματά τους, οπωσδήποτε για κάποια από τις εξής αιτίες δεν εισακούονται: Ή διότι ζητούν πρό της ώρας ή διότι ζητούν με αναξιότητα και κενοδοξία ή διότι, εάν εισακούονταν, επρόκειτο να υπερηφανευθούν ή να πέσουν μετά την απόκτησι του αιτήματός των σε αμέλεια.

39. Έφυγαν όλα τα πάθη από μερικούς ανθρώπους, όχι μόνο πιστούς, αλλά και απίστους, εκτός από ένα πάθος, (δηλαδή την υπερηφάνεια). Αφέθηκε μόνο αυτό, διότι μπορεί

να αναπληρώση όλα τα άλλα, εφ' όσον είναι το πρωταρχικό κακό και έχει τόση μεγάλη βλαπτικότητα, ώστε και από τους ουρανούς να ρίχνη κάτω Αγγέλους.

40. Κανείς, νομίζω, δεν αμφιβάλλει ότι οι δαίμονες και τα πάθη φεύγουν από την ψυχή ή για ωρισμένο καιρό ή για πάντοτε. Ολίγοι όμως γνωρίζουν πόσες είναι οι αιτίες και οι τρόποι αυτής της απομακρύνσεως.

Καίγεται το υλικό (των αμαρτημάτων) και εξαφανίζεται με το θεϊκό πύρ[7]. Όταν δε το υλικό εκριζωθή και η ψυχή καθαρισθή, τότε παίρνουν και τα πάθη τον δρόμο της αναχωρήσεως.

(Έπειτα όμως χρειάζεται πολλή προσοχή), μήπως και τα τραβήξωμε πάλι κοντά μας με την υλόφρονα ζωή και την ραθυμία μας. Φεύγουν ακόμη επίτηδες οι δαίμονες, για να μας ρίξουν στην αμεριμνησία, ώστε έπειτα αιφνιδίως να επιτεθούν και να αρπάξουν την αθλία ψυχή μας.

Γνωρίζω και μία άλλη υποχώρησι πού κάνουν τα θηρία: Υποχωρούν όταν η ψυχή υποστή μεγάλο εθισμό στα πάθη και ταυτισθή είς το έπακρον μαζί τους, διότι πλέον γίνεται η ίδια εχθρός και

επίβουλος του εαυτού της. Παράδειγμα σ' αυτό έχομε τα νήπια, τα οποία ύστερα από μακροχρόνιο συνήθεια θηλασμού, θηλάζουν αντί μαστού τα δάκτυλά τους.

Γνωρίζω και μία Πέμπτη ακόμη απάθεια, η οποία έρχεται στην ψυχή από πολλή απλότητα και επαινετή ακεραιότητα. Διότι «δικαία η βοήθεια αυτών παρά του Θεού, ο οποίος σώζει τους ευθείς τη καρδία» (Ψαλμ. ζ' 11), και τους απαλλάσσει από τα κακά χωρίς αυτοί να το αντιλαμβάνονται. Όπως ακριβώς και τα νήπια, ενώ έχουν γυμνωθή, δεν το καταλαβαίνουν και τόσο.

41. Η κακία και το πάθος δεν υπάρχουν εκ φύσεως στην ανθρώπινη φύσι, διότι ο Θεός δεν είναι δημιουργός παθών. Αντιθέτως, από Αυτόν εδημιουργήθηκαν μέσα στους ανθρώπους πολλές φυσικές αρετές, από τις οποίες εύκολα διακρίνονται: Η ελεημοσύνη, αφού και οι ειδωολάτρες είναι ευσπλαγχνικοί· η αγάπη, αφού και τα άλογα ζώα πολλές φορές εδάκρυσαν για την στέρησί τους από τα άλλα· η πίστις, αφού υπάρχει έμφυτη μέσα σε όλους μας· η ελπίς, αφού και όταν δανειζώμαστε και όταν δανείζωμε

και όταν ταξιδεύουμε στην θάλασσα και όταν σπείρωμε, πάντοτε ελπίζομε κάτι καλύτερο.

Εάν λοιπόν, όπως απεδείχθη, η αγάπη είναι φυσική αρετή των ανθρώπων, ακόμη δε είναι «σύνδεσμος και πλήρωμα νόμου» (Κολ. Γ' 14, Ρωμ. ιγ' 10), άρα οι αρετές δεν είναι ξένες προς την ανθρώπινη φύσι. Ας αισχυνθούν λοιπόν όσοι προβάλλουν αδυναμία στην απόκτησί τους.

42. Αρετές υπέρ την ανθρωπίνη φύσι είναι: Η αγνότης, η αοργησία, η ταπεινοφροσύνη, η προσευχή, η αγρυπνία, η νηστεία, η συνεχής κατάνυξις. Σε άλλες από αυτές έχομε πρότυπα και διδασκάλους ανθρώπους, σε άλλες Αγγέλους[8] και σε άλλες ο ίδιος ο Θεός Λόγος είναι διδάσκαλος και χορηγός.

43. Όταν έχωμε εμπρός μας δύο κακά, πρέπει να εκλέγωμε το ελαφρότερο. Επί παραδείγματι: Πολλές φορές ενώ προσευχόμεθα, μας ήλθαν αδελφοί. Και αναγκαστικά θα κάνωμε ένα από τα δύο , ή θα σταματήσωμε την προσευχή, ή θα λυπήσωμε τον αδελφό μας αφήνοντάς τον να φύγη άπρακτος. (Σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να σκεφθούμε, ότι) η αγάπη είναι ανώτερη από

την προσευχή, διότι κατά κοινήν ομολογία η προσευχή είναι μία επί μέρους αρετή, ενώ η αγάπη τις περικλείει όλες.

Κάποτε -άλλη περίπτωση- όταν ήμουν ακόμη νέος επήγα σε κάποια πόλι ή σε κάποια κωμόπολι, (δεν ενθυμούμαι ακριβώς), και καθώς εκάθησα στο τραπέζι μου επετέθηκαν συγχρόνως οι λογισμοί της γαστριμαργίας και της κενοδοξίας. Και επροτίμησα να νικηθώ από την κενοδοξία, (δηλαδή να εγκρατευθώ και να επαινεθώ ως ασκητικός και νηστευτής), διότι εφοβήθηκα το τέκνο της κοιλιοδουλείας, (δηλαδή την πορνεία). Εγώ εγνώρισα ότι στους νέους πολλές φορές ο δαίμων της γαστριμαργίας νικά τον δαίμονα της κενοδοξίας. Αυτό είναι και πιο φυσικό.

44. Για τους κοσμικούς «ρίζα πάντων των κακών η φιλαργυρία» (Α΄ Τιμ. ζ΄ 10), ενώ για τους μοναχούς η γαστριμαργία.

Σε ανθρώπους πνευματικούς αφήνει πολλές φορές ο Θεός κατ' οικονομιά μερικά ασήμαντα πάθη. Κατηγορώντας δε αυτοί συνεχώς τον εαυτόν τους για τα μικρά και αθώα αυτά πάθη, αποκτούν αναφαίρετο πλούτο ταπεινοφροσύνης.

45. Στα πρώτα βήματα της μοναχικής ζωής αυτός που δεν ευρίσκεται κάτω από υπακοή δεν είναι δυνατόν να αποκτήσει ταπείνωση, διότι καθένας που μαθαίνει μόνος του μία τέχνη περιπίπτει σε εγωϊσμό και επίδειξι.

46. Σε δύο γενικώτατες αρετές καθώρισαν οι Πατέρες την πρακτική ζωή, (στην νηστεία δηλαδή και στην υπακοή). Και πολύ φυσικά, διότι η μία από αυτές φονεύει τις ηδονές, ενώ η άλλη χορηγώντας ταπείνωση εξασφαλίζει την επιτυχία της προηγούμενης. Ομοίως και το πένθος έχει δύο καλά, εφ' όσον και την αμαρτία φονεύει και την ταπεινοφροσύνη προξενεί.

47. Ίδιον των ευσεβών είναι να δίδουν στον καθένα που ζητεί. Των ευσεβεστέρων, και σε εκείνον που δεν ζητεί. Αλλά το να μη διεκδική κανείς αυτό που του αφάιρεσαν, και μάλιστα όταν έχει την δύναμι, αυτό είναι μάλλον ίδιον μόνο των απαθών.

48. Ας μη παύσωμε να εξετάζωμε πού ευρίσκεται ο εαυτός μας σε κάθε πάθος και σε κάθε αρετή: στην αρχή, στη μέση ή στο τέλος; Όλοι οι πόλεμοι των δαιμόνων εναντίον μας οφείλονται σε μία

από τις εξής αιτίες: στην φιληδονία ή στην υπερηφάνεια ή στον φθόνο των δαιμόνων. Από αυτούς, οι πόλεμοι της τελευταίας περιπτώσεως είναι μακάριοι, της δευτέρας πανάθλιοι και της πρώτης αχρείοι ολωσδιόλου.

49. Υπάρχει κάποια αίσθησις ή μάλλον έξις πού ονομάζεται «φερέπονος». Όποιος αιχμαλωτισθή απ' αυτήν, δεν πρόκειται να δειλιάση ποτέ και να αποστραφή τον κόπο και τον πόνο. Από την αοίδιμη αυτήν αίσθησι και έξι εκρατήθηκαν και οι ψυχές των Μαρτύρων και έτσι κατεφρόνησαν με ευκολία τα βασανιστήρια.

50. Άλλο πράγμα είναι η φυλακή των λογισμών και άλλο η τήρησις του νοός. Όσο απέχει η ανατολή από την δύσι, τόσο είναι πιο υψηλή και πιο κοπιαστική η δευτέρα από την πρώτη.

51. Άλλο πράγμα είναι το να προσεύχεσαι εναντίον των λογισμών, άλλο το να αντιλέγης προς αυτούς και άλλο το να τους εξουθενώνης και να τους αφήνης οπίσω σου. Για το πρώτο μαρτυρεί εκείνος που είπε: «Ο Θεός, είς την βοήθειάν μου πρόσχες» κ.λ.π. (Ψαλμ. ξθ' 2). Για το δεύτερο εκείνος που είπε: «Και αποκριθήσομαι

τους ονειδίζουσί μοι λόγον αντιρρητικόν» (πρβλ. Ψαλμ. ριη΄ 42) ή «έθου ημάς είς αντιλογίαν τοίς γείτοσιν ημών» (Ψαλμ. οθ΄ 7). Και για το τρίτο μαρτυρεί πάλι εκείνος που έψαλε: «Εκωφώθην και ούκ ήνοιξα το στόμα μου» (Ψαλμ. λη΄ 10) ή «εθέμην αυτώ φυλακή έν τώ συστήναι τον αμαρτωλόν εναντίον μου» (Ψαλμ. λη΄ 2) ή «υπερήφανοι παρηνόμουν έως σφόδρα, από δε της σής θεωρίας εγώ ούκ εξέκλινα» (πρβλ. Ψαλμ. ριη΄ 51).

Όποιος χρησιμοποιεί τον δεύτερο τρόπο αναγκάζεται πολλές φορές να χρησιμοποιήση τον πρώτο, επειδή ευρίσκεται απροετοίμαστος. Όποιος χρησιμοποιεί τον πρώτο δεν μπορεί ακόμη να απομακρύνη τους εχθρούς με τον δεύτερο τρόπο. Και όποιος χρησιμοποιεί τον τρίτο, έφτυσε και εξευτέλισε ολωσδιόλου τους δαίμονας[9].

52. Είναι έκ φύσεως αδύνατον, ένα πράγμα ασώματο (όπως π.χ. ο νους) να περιορίζεται εντός του σώματος. Όλα όμως είναι δυνατά σε εκείνον που απέκτησε μέσα του τον Θεόν.

53. Εκείνοι πού έχουν καλή όσφρησι μπορούν να

αντιληφθούν κάποιον πού έχει επάνω του κρυμμένα αρώματα. Ομοίως και μία καθαρή ψυχή, όταν πλησιάση κάποιον πού έχει την ευωδία πού και αυτή απέκτησε από τον Θεόν ή την δυσωδία πού και αυτήν κάποτε είχε αλλά τώρα ελευθερώθηκε τελείως, αμέσως τις αντιλαμβάνεται, την στιγμή που οι άλλοι γύρω δεν αισθάνονται τίποτε.

54. Να γίνουν όλοι απαθείς δεν είναι βεβαίως δυνατόν. Να σωθούν όμως όλοι και να συμφιλιωθούν με τον Θεόν δεν είναι αδύνατον.

55. Μη αφήσης να κυριαρχήσουν επάνω σου οι αλλόφυλοι εκείνοι λογισμοί πού αρέσκονται να πολυεξετάζουν τα μυστικά και ανεξιχνίαστα σχέδια του Θεού ή τις οπτασίες πού εμφανίζονται σε μερικούς ανθρώπους· και οι οποίοι σου παρουσιάζουν, χωρίς να το καταλάβης, τον Θεόν ως προσωπολήπτη. Οι λογισμοί αυτοί και είναι και με ευκολία αναγνωρίζονται ως τέκνα της οίησης.

56. Συναντάται πολλές φορές ένας δαίμων της φιλαργυρίας πού υποκρίνεται την ταπεινοφροσύνη. (Συνιστά δηλαδή να μην

ελεούμε, για να μην πέσωμε δήθεν στην ανθρωπαρέσκεια και στην κενοδοξία). Και συναντάται αντιθέτως ένας δαίμων της κενοδοξίας, καθώς και της φιληδονίας, πού μας προτρέπει στην ελεημοσύνη. Αν λοιπόν καθαρισθούμε και από τα δύο αυτά πάθη, ας μην παύσωμε να ελεούμε σε κάθε περίστασι.

57. Είπαν μερικοί ότι οι δαίμονες έρχονται σε αντίθεσι μεταξύ τους. Εγώ όμως εγνώρισα καλά ότι όλοι επιζητούν την καταστροφή μας.

58. Πρίν από κάθε πνευματική εργασία είτε εξωτερική είτε εσωτερική προηγείται η ιδική μας πρόθεσις και ο εξαίρετος πόθος μας, καθώς και η βοήθεια του Θεού. Και εάν εμείς δεν καταβάλωμε τα δύο πρώτα, το τελευταίο, (η βοήθεια δηλαδή του Θεού), δεν πρόκειται να επακολουθήση.

59. Όπως λέγει ο Εκκλησιαστής, «καιρός παντί πράγματι τώ υπό τον ουρανόν» (γ' 1). Στο «παντί πράγματι» συμπεριλαμβάνεται και κάθε τι που ανήκει στην ιερή ζωή των μοναχών. Γι' αυτό αν το νομίζετε καλό, ας το λάβωμε αυτό σοβαρά υπ' όψιν μας και ας επιζητούμε σε κάθε καιρό τα αρμόδια. Διότι οπωσδήποτε σε όλους τους

αγωνιζομένους υπάρχει καιρός της απαθείας και, όταν είναι πνευματικώς νήπιοι, ο καιρός της εμπαθείας. Καιρός των δακρύων και καιρός της σκληροκαρδίας. Καιρός της υποταγής και καιρός της προσταγής. Καιρός νηστείας και καιρός φαγητού. Καιρός πολέμου κατά του εχθρού που λέγεται σώμα και καιρός που ατονεί και θανατώνεται η σαρκική πύρωση. Καιρός ψυχικής κακοκαιρίας και καιρός ψυχικής γαλήνης. Καιρός καρδιακής λύπης και καιρός χαράς πνευματικής. Καιρός διδασκαλίας και καιρός ακροάσεως. Καιρός σαρκικών μολυσμών -ίσως από την οίησι- και καιρός καθαρισμού λόγω της ταπεινώσεως. Καιρός πάλης και καιρός ασφαλείας και αναπαύσεως. Καιρός ησυχίας και καιρός ευτάκτου περισπασμού. Καιρός αδιαλείπτου προσευχής και καιρός καθαράς και ειλικρινούς διακονίας.

Ας μην επιζητούμε λοιπόν απατημένοι από εγωϊστικό ζήλο τα του καιρού πρό του καιρού ούτε τά του θέρους στον χειμώνα ούτε τά του θερισμού στην σπορά. Άλλος είναι ο καιρός που θα σπείρωμε τους πνευματικούς μας κόπους και άλλος ο καιρός που θα θερίσωμε τις ανεκδιήγητες

χάριτες. Αν δεν κάνουμε έτσι, δεν θα αποκομίσουμε ούτε τα αρμόδια στον καιρό τους.

60. Μερικοί έλαβαν από τον Θεόν τις άγιες αμοιβές των κόπων τους πρίν από τους καμάτους, άλλοι μετά τους καμάτους και άλλοι την ώρα του θανάτου, σύμφωνα με την ανεκδιήγητη οικονομία του Θεού. Αξίζει δε να ερευνήσουμε σε ποια από αυτές τις περιπτώσεις συμβαδίζει περισσότερο η ταπεινοφροσύνη. (Οπωσδήποτε στην τελευταία).

61. Υπάρχει απόγνωσις πού οφείλεται στο πλήθος των αμαρτιών και στο βάρος της συνειδήσεως και στην αφόρητη λύπη, διότι γέμισε ολωσδιόλου η ψυχή από τραύματα και καταποντίσθηκε από το βάρος τους στον βυθό της απογνώσεως. Και υπάρχει άλλη απόγνωσις πού μας συμβαίνει από υπερηφάνεια και οίησι, διότι θεωρούμε ότι δεν άξιζε να πάθη μία τέτοια πτώσι ο εαυτός μας. Τούτο είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα που θα διακρίνη ένας προσεκτικός παρατηρητής στην κάθε μία: Στην πρώτη παραδίδεται ο άνθρωπος στην αδιαφορία, ενώ στην δευτέρα συνεχίζει με απόγνωσι τους ασκητικούς του αγώνες – πράγμα επιζήμιο.

Θεραπεία του ενός είναι η εγκράτεια και η ευελπιστία, και του άλλου η ταπείνωση και το να μη κρίνη κανένα.

62. Ας μη θαυμάζουμε και ας μη παραξενευώμαστε, όταν βλέπουμε μερικούς να προφέρουν καλούς λόγους, ενώ διαπραττουν έργα πονηρά. (Αυτό προέρχεται από την οίησι). Και τον όφι άλλωστε εκείνον στον παράδεισο, η οίησις μάλλον τον κατέστρεψε, ανυψώνοντάς τον.

63. Σε κάθε ενέργειά σου και σε κάθε σου συμπεριφορά, είτε είσαι κάτω από υποταγή είτε όχι, είτε πρόκειται για κάτι φανερό είτε για κάτι εσωτερικό, να έχεις ως τύπο και ως κανόνα τούτο, για να διακρίνης εάν αυτά γίνονται σύμφωνα με το θέλημα του Θεού: Εάν, δηλαδή, ένας αρχάριος επιτελή κάποιο πνευματικό έργο και δεν αποκτά από αυτό περισσότερο ταπείνωση από ό,τι είχε, νομίζω, ότι το έργο αυτό δεν γίνεται κατά Θεόν, είτε μικρό είναι είτε μεγάλο.

64. Εμείς λοιπόν οι νήπιοι και αρχάριοι θα πληροφορούμεθα το θέλημα του Κυρίου με τον τρόπο που ανέφερα. Οι μεσαίοι, ίσως με το σταμάτημα των πολέμων του διαβόλου. Και οι

τέλειοι, με την προσθήκη και την αφθονία του
θείου φωτός.

Όσα κατορθώνουν οι μεγάλοι τα θεωρούν μικρά,
χωρίς ίσως να είναι μικρά. Όσα όμως οι μικροί τα
θεωρούν μεγάλα, δεν είναι οπωσδήποτε μεγάλα
ούτε τέλεια.

65. Η ατμόσφαιρα πού καθάρισε από τα
σύννεφα, μας παρουσίασε λαμπρό τον ήλιο. Και
η ψυχή που απηλλάγη από τις προλήψεις και
αξιώθηκε της αφέσεως των αμαρτιών,
οπωσδήποτε αντίκρουσε το θείο φως.

66. Άλλο πράγμα είναι η αμαρτία και άλλο η
αργία και άλλο η αμέλεια και άλλο το πάθος και
άλλο η πτώσις. Όποιος μπορεί με την βοήθεια
του Κυρίου να τα ερευνήσει, ας τα ερευνήσει
προσεκτικά.

67. Μερικοί μακαρίζουν ανάμεσα στα πνευματικά
χαρίσματα ό,τι φαίνεται εξωτερικά και ό,τι
θαυματουργεί· και δεν γνωρίζουν ότι υπάρχουν
πολλά αλλά ανώτερα και απόκρυφα, τα οποία
γί'αυτό και δεν χάνονται.

68. Εκείνος που επέτυχε την τελεία κάθαρσι, αν
και δεν βλέπη την ίδια την ουσία της ψυχής του

πλησίον, βλέπει όμως σε τι κατάστασι ευρίσκεται. Εκείνος που προοδεύει, αλλά δεν έφθασε ακόμη στην τελειότητα, αντιλαμβάνεται την ψυχική κατάστασι του πλησίον από τις σωματικές εκδηλώσεις του.

69. Ολίγη φωτιά εξαφάνισε πολλές φορές ολόκληρο δάσος. Ομοίως μία μικρή τρύπα σ' ένα δοχείο μας κατέστρεψε όλον τον κόπο.

70. Συμβαίνει μερικές φορές, ώστε η ανάπαυσις του εχθρού μας, δηλαδή του σώματός μας, να διεγείρη τους λογισμούς χωρίς να επιφέρη σαρκική πύρωσι. Και άλλες φορές συμβαίνει, ώστε η καταπίεσις και η θλίψις του σώματος να προκαλή ακόμη και σαρκικές κινήσεις. Και τούτο, για να μη στηριζώμεθα στους εαυτούς μας, αλλά σ' Εκείνον, τον Θεόν δηλαδή, πού μπορεί και θανατώνει την ζωντανή, δηλαδή την σάρκα, με τρόπο που εμείς δεν γνωρίζομε.

71. Όταν ιδούμε κάποιους αδελφούς να μας δείχνουν έν Κυρίω πολλή αγάπη, προς αυτούς περισσότερο ας φυλάξωμε το απαρρησίαστον. Διότι τίποτε δεν διαλύει τόσο την αγάπη, όσο η παρρησία. Επί πλέον δημιουργεί και μίσος.

72. Ο οφθαλμός της ψυχής είναι νοερός και περικαλλής και, εάν εξαιρέσωμε τους Αγγέλους, υπερβαίνει στην ωραιότητα το καθετί. (Είναι δε και πολύ διεισδυτικός)· γι' αυτό πολλές φορές μερικοί εμπασίμους κατώρθωσαν να διακρίνουν σε άλλες ψυχές πού τις αγαπούσαν υπερβολικά τις μυστικές σκέψεις τους. Και μάλιστα όταν δεν ήταν βυθισμένοι στα ακάθαρτα πάθη της σαρκός.

73. Σε εκείνο πού είναι άϋλο τίποτε δεν ανθίσταται τόσο, όσο εκείνο πού είναι υλικό[10]. Εάν αυτό συμβαίνει, ο αναγνώστης ας εξάγει μόνος του τα συμπεράσματα.

74. Οι παρατηρήσεις και οι κρίσεις των κοσμικών είναι συνήθως αντίθετες προς την πρόνοια του Θεού. Οι δε παρατηρήσεις και οι κρίσεις διαφόρων μοναχών είναι συνήθως αντίθετες προς την νοερά γνώση πού χορηγεί ο Θεός. Οι πνευματικά αδύνατοι ας γνωρίζουν ότι τους επισκέπτεται ο Θεός, όταν παρουσιάζονται σωματικές ταλαιπωρίες και κίνδυνοι και εξωτερικοί πειρασμοί, ενώ οι τέλει ας το γνωρίζουν από την παρουσία του Αγίου Πνεύματος και από την προσθήκη των χαρισμάτων.

75. Υπάρχει κάποιος δαίμων πού μόλις πέσωμε στο κρεβάτι, μας πλησιάζει και μας κατατοξεύει με πονηρούς και ρυπαρούς λογισμούς.

Αποσκοπεί δε να μας κάνη να κοιμηθούμε με ακάθαρτες σκέψεις, και να ιδούμε εν συνεχεία και ακάθαρτα όνειρα, εάν βεβαίως από οκνηρία δεν σηκωθούμε για προσευχή και δεν οπλισθούμε εναντίον του.

76. Υπάρχει ο λεγόμενος πρόδρομος των πονηρών πνευμάτων, ο οποίος μας υποδέχεται μόλις ξυπνήσωμε, και μολύνει την «πρωτόνοιά» μας, δηλαδή την πρώτη μας σκέψη. Να προσφέρης τις απαρχές της ημέρας σου στον Κύριον, διότι η ημέρα θα ανήκη σ' εκείνον πού επρόλαβε την αρχή της. Κάποιος εξαίρετος αγωνιστής μου είπε έναν αξιάκουστο λόγο: «Από το πρωί καταλαβαίνω πώς θα περάσω την ημέρα μου».

77. Είναι πολλοί οι δρόμοι και της ευσεβείας και της απωλείας. Διά τούτο πολλές φορές, ενώ αντιτάσσεται κάποιος σε έναν για κάτι καλό, συμβαίνει να συμφωνή απόλυτα με έναν άλλο· (διότι τον άλλον τον θεωρεί ικανόν). Έτσι και των δύο ενεργειών του ο σκοπός είναι ευάρεστος

στον Θεόν.

78. Όταν μας συμβαίνουν θλίψεις και πειρασμοί, οι δαίμονες μας παρακινούν να ειπούμε ή να πράξωμε κάτι αμαρτωλό. Και αν δεν μπορέσουν, τότε πλησιάζουν αθόρυβα και μας προτρέπουν να προσφέρωμε στον Θεόν ευχαριστία υπερήφανη.

79. Όσοι εφρόνησαν τα άνω, κατά τον χωρισμό της ψυχής από το σώμα, προς τα άνω ανέρχονται μερικώς, (δηλαδή με την ψυχή μόνο). Και όσοι εφρόνησαν τα κάτω, προς τα κάτω ομοίως. Σ' αυτά δε που χωρίζονται δεν υπάρχει τίποτε στο μέσον.

80. Ένα από τα κτίσματα, (δηλαδή η ψυχή), έλαβε το είναι της όχι στον εαυτό της, αλλά μέσα σε άλλο κτίσμα, (δηλαδή στο σώμα). Και είναι αξιοθαύμαστο, πώς μπορεί και υπάρχει (μετά τον θάνατο), χωρίς εκείνο μέσα στο οποίο έλαβε το είναι της.

81. Τις ευσεβείς θυγατέρες τις γεννούν οι μητέρες[11] και τις μητέρες ο Κύριος. Δεν είναι δε άστοχο να χρησιμοποιηθή αυτός ο κανών και στα αντίθετα, δηλαδή στις κακίες.

82. «Δειλός εἰς πόλεμον μὴ ἐξιέτω» (Δευτ. κ' 8),
ορίζει ο Μωϋσής ἢ καλύτερα ο Θεός. Διότι
υπάρχει κίνδυνος νὰ υποστή αὐτός τὴν «εσχάτην
πλάνην τῆς ψυχῆς», ἡ ὁποία φυσικὰ εἶναι
βαρύτερη ἀπὸ τὴν πρώτη, τὴν πτώσι δηλαδὴ τοῦ
σώματος[12].

Φως γιὰ ὅλα τὰ σωματικὰ μέλη εἶναι οἱ αἰσθητοὶ
οφθαλμοί. Καὶ νοερὸ φως γιὰ τὶς θείες ἀρετὲς
εἶναι ἡ διάκρισις.

Ι.Μ.Παρακλήτου

[1] Τρεῖς ἐννοεῖ τὴν γαστριμαργία, φιλαργυρία καὶ
κενοδοξία, ποὺ θεωροῦνται ρίζες τῶν παθῶν.
Στοὺς τρεῖς αὐτοὺς πειρασμοὺς ἐπολεμήθηκε καὶ
ὁ Κύριος στὴν ἔρημο. Πέντε ἐννοεῖ τὴν πορνεία,
ακηδία, λύπη, οργὴ καὶ υπερηφάνεια.

[2] Ἐννοεῖ τὸν ἀββά Λέοντα ἀπὸ τὴν
Καππαδοκία, ὁ ὁποῖος προκειμένου νὰ σώσῃ
τρεις μοναχοὺς ποὺ συνέλαβαν αἰχμαλώτους οἱ
Μάζικες -βερβερικὸς λαὸς τῆς Βορείου Ἀφρικῆς-
δεν εδίστασε νὰ παραδοθῇ υπέρ αὐτῶν καὶ
τελικά νὰ υποστή μαρτυρικὸ θάνατος δι'
ἀποκεφαλισμοῦ. Τὸ περιστατικὸ ἀναγράφεται στο
Λαυσαϊκόν.

[3] Η έκφρασις «νοερά αίσθησις» αποτελεί καθιερωμένο νηπτικό όρο. Συνώνυμος διατύπωσις είναι: «καρδιακή αίσθησις» ή «πνευματική αίσθησις». «Υπάρχει μέσα μας και δεν υπάρχει» σημαίνει ότι δεν υπάρχει, όταν ο νους δεν έχη καθαρθή από το σκότος των παθών και δεν έχη γίνει όχημα της Χάριτος. Με την νοερά αυτή αίσθησι γίνονται αντιληπτές οι θείες αποκαλύψεις, θεωρίες και οράσεις.

[4] Δηλαδή: Με τις τρεις μεγάλες αρετές να πολεμήσωμε τα τρία μεγάλα πάθη. Τα πάθη αυτά, όπως σχολιάζει και ο αββάς Ιωάννης της Ραϊθού, είναι η φιληδονία, η φιλαργυρία και η φιλοδοξία. Οι δε αρετές η εγκράτεια, η ταπείνωσις και η αγάπη.

[5] «Ισραήλ» κατά μία ερμηνευτική εκδοχή σημαίνει «ο βλέπων τον Θεόν». Στους μυστικούς Πατέρες ως Ισραήλ αλληγορείται ο κεκαθαρμένος νους πού αξιώθηκε της θείας θεωρίας και ελλάμπεως – «νους ορών τον Θεόν».

[6] «Δεινότητα» εδώ εννοεί την ικανότητα, την πανουργία, την εφευρετικότητα. Δηλαδή μπορεί κάποιος εν ονόματι της διακρίσεως να προβάλλη

ποικίλα επιχειρήματα για να υποστηρίξει
απόψεις, να δικαιολογεί ενέργειες, να
καθησυχάζει την συνείδησή του κλπ.

[7] Δηλαδή με το πύρ της ενεργείας του Αγίου
Πνεύματος, το οποίο γίνεται αντιληπτό στους
προχωρημένους ως αισθητό πύρ πού καίει χωρίς
να καίει. Ή με πύρ του θείου πόθου, ο οποίος
φλογίζει και θερμαίνει την καρδιά των αγωνιστών.

[8] Στον Μέγαν Αντώνιο επί παραδείγματι και
στον όσιο Παχώμιο edίδαξε την προσευχή, όπως
αναφέρεται στον βίο τους, θείος Άγγελος.

[9] Ο πρώτος τρόπος αρμόζει στους αρχαρίους, ο
δεύτερος στους μεσαίους και ο τρίτος στους
προχωρημένους και θεωρητικούς.

[10] Τον άϋλο δηλαδή και υσιπέτη νού τον
θολώνει, τον αμαυρώνει και τον σύρει προς τα
κάτω η σάρκα με τα πάθη της.

[11] Ως μητέρες χαρακτηρίζονται εδώ οι γενικές ή
καθολικές ή περιεκτικές αρετές· και ως θυγατέρες
οι επί μέρους αρετές.

[12] Το νόημα είναι το εξής: Κανείς δειλός και
μικρόψυχος άς μη προχωρήσει στον αγώνα της
μοναχικής ζωής, μη τυχόν και πτοηθή και νικηθή

και πέση όχι μόνο στην σαρκική αμαρτία, αλλά και στην πλήρη ψυχική απόγνωσι, η οποία χαρακτηρίζεται ως «εσχάτη πλάνη» της ψυχής.